

UYGULAMALI DAVRANIŞ ANALİZİ'NE DAYALI EĞİTİM SUNAN EĞİTİMCİLERİN DENEYİMLERİ VE ALGILARI

Parin YAKUPYAN

Algı Özel Eğitim Kurumları
parin@algiozelegitim.com

Selim PARLAK

Algı Özel Eğitim Kurumları
selim@algiozelegitim.com

Elif Sanal ÇALIK

Algı Özel Eğitim Kurumları
elifsanal@algiozelegitim.com

Yeşim Güleç ASLAN

İstanbul Medeniyet Üniversitesi
gulecaslan@gmail.com

Giriş ve Amaç

Nitelikli ve bilimsel dayanaklı özel eğitim hizmetleriyle Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), tanılı bireylerin tüm gelişim alanlarında önemli ilerlemeler gerçekleştirebilmektedir. Dolayısıyla, OSB'li bireylerde bu gelişimler için en uygun özel eğitim yönteminin seçilmesi oldukça önemlidir.

Bu bağlamda, Ulusal Otizm Merkezi (NAC: National Autism Center, 2009, 2015) Ulusal Standartlar Projesi raporuna göre bilimsel dayanaklı uygulamaların pek çoğu uygulamalı davranış analizine (UDA) dayalıdır.

UDA yöntemlerine dayalı eğitimlerin güvenilir ve nitelikli olarak sunulması, bu eğitimlerin sonuçlarının etkili olmasındaki önemli bir etmendir (Boutot ve Hume, 2012; Tekin-İftar, 2014; NAC: National Autism Center, 2009, 2015). UDA'ya dayalı eğitim sunan eğitimcilerin UDA hakkındaki algı ve deneyimlerinin incelenmesi ise UDA'ya dayalı eğitimlerin ve eğitimcilerin niteliklerinin artması bağlamında önem taşımaktadır. Çünkü, eğitimcilerin UDA hakkındaki algı ve deneyimleri, bu eğitimcilerin varolan durumlarını, sorunlarını, ihtiyaçlarını ortaya koyabilmektedir. Böylece, daha nitelikli eğitimler sunmak için gerekli önlemler alınabilmektedir (Eikeseth, 2010; Hendricks, 2011; Scheuermann, Webber, Boutot ve Goodwin, 2003; Symes, Remington, Brown ve Hasting, 2006). Ayrıca, elde edilecek bulgular, UDA'ya dayalı eğitim sunan eğitimcilerin mesleki doyumları bağlamında da yol gösterici olabilmektedir.

Bu posterde, OSB tanılı bireylerin devam ettiği bir özel özel eğitim kurumunda, UDA'ya dayalı eğitim sunan eğitimcilerin algıları incelenmiştir.

Yöntem

Bu araştırma fenomenolojik (olgu bilimsel) desenle yürütülmüştür.

Katılımcılar

Araştırmaya OSB tanılı bireylere UDA'ya dayalı eğitim sunan bir özel özel eğitim kurumunda çalışan 13 eğitimci katılmıştır.

Veri toplama ve analizi

Veriler mecazlarla (metafor) toplanmıştır

Araştırmada şu soruyla mecaz verisi toplanmıştır: "UDA .....'ya benziyor, çünkü ....."

Veriler betimsel olarak analiz edilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Katılımcıların UDA'ya yönelik mecazları ve bu mecazları mecazların anlamları, bir başka deyişle UDA'ya ilişkin algıları betimsel olarak Tablo-2'de sunulmuştur. Tablo-2'de görüldüğü üzere, her katılımcı UDA'yı betimlemek çeşitli mecazlar kullanmıştır. Bunlardan, E-4 ve E-12 tarafından kullanılan kapalı şeker kutusu ve kapalı kutu mecazları, E-2 ve E-11 tarafından kullanılan lunapark ve doğum günü mecazları, E-3 ve E-5 tarafından kullanılan bitki ve tarla mecazları ile E-9 ve E-13 tarafından kullanılan çok katlı pasta ve pasta mecazları birbirine benzemektedir. Diğer katılımcılar ise farklı mecazlar kullanmışlardır. Yine bu tabloda, katılımcıların UDA'ya yönelik mecazlarına yükledikleri anlamlar doğrultusunda, katılımcıların UDA hakkındaki algılarına ilişkin betimleyici bulgular görülmektedir. Bu doğrultuda katılımcıların UDA ile ilgili benzer algıları kategorilere ayrılmıştır. Bu kategorilere dayalı olarak da alt-temalar (UDA'nın amaçları ile UDA ve UDA yöntemlerinin özellikleri) oluşturulmuştur. Bu alt-temalar ve bu alt temalara ilişkin kategoriler ile örnekler Tablo-3'de verilmiştir.

Araştırma katılımcılarının UDA'ya yönelik algıları kapsamındaki bulgular, katılımcıların UDA'yı çeşitli mecazlar bağlamında ifade ettiklerini ve bu mecazlarını "UDA'nın amaçları" ve "UDA ve UDA yöntemlerinin özellikleri" doğrultusunda betimlediklerini göstermektedir. Bir başka deyişle, katılımcıların UDA'ya yönelik algıları, alanyazında da vurgulanan "UDA amaçları ve özellikleri" doğrultusunda görülmektedir. Nitekim, UDA'nın temel amaçları, bireylere yeni ve olumlu davranışlar kazandırmak, bireylerin yaşam kalitelerini artıran davranış değişiklikleri sağlamak olarak belirtilmektedir. Ayrıca, katılımcıların algılarıyla tutarlı olarak alanyazında UDA ve UDA'ya dayalı yöntemlerinin temel özellikleri; çevresel etmenlerin sistematik olarak inceleyerek, öncül-davranış-sonuç ilişkisi kurmak, etkili pekiştirici sistemi oluşturmak, bireyle olumlu bir ilişki kurmak, eğitimlerin keyifli olmasını sağlamak, ayrıntılı ve sistematik olarak çalışmak, bireysel özellikler temelinde farklı yöntemleri kullanmak olarak sıralanmaktadır (Boutot ve Hume, 2012; Fennell ve Dillenburger, in press; Skinner, 1976; Tekin-İftar, 2014). Araştırma katılımcılarının UDA'ya yönelik algılarının alanyazınla tutarlı olması, eğitimcilerin UDA'nın amaçları ve UDA ile UDA'ya dayalı yöntemlerin özellikleri konularında bilgilerinin belirli bir düzeyde olduğunu düşündürmektedir. Bir başka deyişle, nitelikli eğitimlerin önem taşıyan "eğitimcilerin sundukları yöntemle ilişkin bilgilerinin yeterli olması" bağlamında bu araştırma katılımcılarının sundukları eğitimin nitelikli olma yönünde olduğu söylenebilir (Scheuermann, vd., 2003; Symes, vd., 2006).

Katılımcıların, UDA'yı betimlerken sürekli olumlu ifadeler kullanmaları, eğitimcilerin UDA'ya dayalı eğitim sunmaktan ve mesleki doyumlarının söz konusu olabileceğini düşündürmektedir. OSB alanında çalışan eğitimcilerin mesleki doyumları, sundukları eğitimlerin çıktılarını olumlu olarak etkilediğinden (Al-Shammari, 2006; Mehrenberg, 2013; Scheuermann, vd., 2003), araştırma katılımcılarının hizmet verdikleri bireylerde olumlu gelişmelerin görülebileceği söylenebilir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular ve araştırma sırasında edinilen gözlemlerden elde edilen bilgiler doğrultusunda uygulama ve ileri araştırmalara yönelik olarak bazı önerilerde bulunulabilir.

Uygulamaya Yönelik Öneriler

Araştırmada eğitimcilerin UDA'ya yönelik bilgi düzeylerinin yeterli olduğu görülmektedir. Bu bağlamda eğitimcilerin almış oldukları UDA eğitimlerinin niteliği UDA'nın farklı bileşenlerine yönelik olarak daha da geliştirilebilir.

Araştırmada eğitimcilerin UDA'ya yönelik olumlu algılarının olduğu görülmektedir. Bu bağlamda eğitim öğretim ortamlarının verimliliğini artırmak adına bu ortamlarda UDA yöntem ve ilkeleri kullanılabilir.

İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden metafor analizi kullanılarak mecazların veri analizi yapılmıştır. Yine nitel araştırma desenlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile eğitimcilerin UDA'ya yönelik görüşleri daha detaylı olarak analiz edilebilir.

Araştırma katılımcıları dikkate alınarak ileri araştırmalarda UDA'ya dayalı eğitim sunan erkek eğitimcilerin UDA'ya yönelik algıları incelenebilir.

Benzer eğitim durumunda olan ve/veya benzer eğitim programlarından mezun katılımcılarla araştırma yinelenabilir.

Tablo-1: Katılımcıların demografik özellikleri

Katılımcı	Yaşı	Cinsiyeti	Öğrenim Durumu
E-1	29	Kadın	Üniversite
E-2	35	Kadın	Lise
E-3	28	Kadın	Yüksek Lisans
E-4	24	Kadın	Lise
E-5	24	Kadın	Üniversite
E-6	28	Kadın	Yüksek Lisans
E-7	29	Kadın	Üniversite
E-8	35	Kadın	Yüksek Lisans
E-9	29	Kadın	Üniversite
E-10	36	Kadın	Lise
E-11	27	Kadın	Üniversite
E-12	29	Kadın	Üniversite
E-13	25	Kadın	Üniversite

Tablo-2: UDA'ya yönelik algılar

Katılımcı	Mecaz (UDA...ya benziyor)	Mecaz Anlamı (Çünkü, ...)
E1	Bumerang	Olumlu geri dönüşleri hem uygulanan bireylere hem de uygulayan kişiye mümkün olan bir durumdur
E2	Lunapark	Yüksek motivasyon sağlayan ve eğlenceli bir yöntem
E3	Bitki	Emek vermek, çaba göstermek gerekir
E4	Kapalı şeker kutusu	Olumlu davranış oluştuğunda şeker veriyor
E5	Pamuk tarlası	Bu tarla emek verdiğinde ve işlendiğinde çok farklı ve güzel işe yarayan şeylere dönüşür
E6	Dedektiflere	Durumun öncesi, sonrası gibi her ayrıntıyı ele alıp inceliyor
E7	Eşi olmayan ilaç	Otizmi olan çocukların hayatlarına çok büyük bir kolaylık sağlıyor
E8	Aristo	Derinlemesine gözlem yapıyor
E9	Çok katlı pasta	Birçok yaklaşımı ve tekniği kapsıyor
E10	Gelişime	Uyguladıkça gelişim olacaktır
E11	Doğum günü partisine	Sonunda eğlence var
E12	Kapalı kutu	Ancak açıldığında içeri görebilirsiniz
E13	Pasta	Birkaç uygulamanın birleşimiyle ortaya insanlar tarafından sevilen davranışlar ortaya çıkıyor.

Tablo-3: UDA'ya yönelik algılara ilişkin alt temalar

Alt-temalar	F	Kategoriler	Örnekler
UDA amaçları	6 (E-1, E-5, E-4, E-7, E-10, E-13)	Bireylerde gelişme sağlama Olumlu ve işlevsel davranış oluşumu Bireylerin yaşamlarını kolaylaştırma	"Bu tarla emek verdiğinde ve işlendiğinde çok farklı ve güzel işe yarayan şeylere dönüşür" (E-5). "Otizmi olan çocukların hayatlarına çok büyük bir kolaylık sağlıyor" (E-7)
UDA ve UDA yöntemlerinin özellikleri	9 (E-2, E-3, E-4, E-5, E-6, E-8, E-9, E-11, E-13)	Motivasyon Eğlence Ayrıntılı ve sistematik çalışma Analitiklik Öncül-davranış-sonuç ilişkisi Gözlem Farklı ilke ve yöntemlerin varlığı	"Durumun öncesi, sonrası gibi her ayrıntıyı ele alıp inceliyor." (E-6) "Birçok yaklaşımı ve tekniği kapsıyor." (E-9)

Kaynakça

- Al-Shammari, L. (2006). Special education teachers' attitudes toward autistic students in the autism school in the state of Kuwait: A case study. *Journal of Instructional Psychology*, 33(3), 170-178.
- Boutot, E. A., & Hume, K. (2012). Beyond time and time table: Today's applied behavior analysis for students with autism. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 47, 23-38.
- Eikeseth, S. (2010). Examination of qualifications required of an EIBI Professional. *European Journal of Behavior Analysis*, 2(11), 239-246.
- Hendricks, D. (2011). Special education teachers serving students with autism: A descriptive study of the characteristics and self-reported knowledge and practices employed. *Journal of Vocational Rehabilitation*, 35, 37-50.
- Fennell B. & Dillenburger, K. (in press). Applied behaviour analysis: What do teachers of students with autism spectrum disorder know. *International Journal of Educational Research*.
- Mehrenberg, R. L. (2013). Red tape and gren teachers: The impact of paperwork on novice special education teachers. *International Journal of Special Education*, 28(1), 1-9.
- National Autism Center [NAC] (2015). National standards report. Retrieved from <http://www.nationalautismcenter.org/pdf/NACStandards>.
- National Autism Center [NAC] (2009). National standards report. Retrieved from <http://www.nationalautismcenter.org/pdf/NACStandards>.
- Skinner, B. F. (1976). *About Behaviorism*. New York: Vintage Books.
- Tekin-İftar, E. (2014). Uygulamalı davranış analizi. E. Tekin (Ed.). *Uygulamalı davranış analizi içinde*, (s. 1-40). Ankara: Vize.
- Scheuermann, B., Webber, J., Boutot, E. A., & Goodwin, M. (2003). Problems with personel preparation in autism spectrum disorders. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 18 (3), 197-206.
- Symes, D. M., Remington, B., Brown, T. ve Hasting, P.R. (2006). Early intensive behavioral intervention for children with autism: therapists' perspectives on achieving procedural fidelity. *Research in Developmental Disabilities*, 27, 30-42.

ALGI ÖZEL EĞİTİM KURUMLARI

www.algiaba.com.tr—www.algiozelegitim.com.tr
info@algiozelegitim.com